

Miscellanea

Celebratio Anni Iubilaei

«Sanctus Norbertus † 1134-1984»

I. ROMA

Abbas generalis Marcellus van de Ven die 25 maii 1984 accepit nuntium telegraphicum a Sancta Sede huius tenoris:

À L'OCCASION DU 850e ANNIVERSAIRE DE LA MORT DE SAINT NORBERT, LE SAINT-PÈRE EST HEUREUX DE S'UNIR À L'ACTION DE GRÂCES DE TOUS SES DISCIPLES SI CONNUS SOUS LE NOM DE PRÉMONTRÉS STOP SOUHAITANT VIVEMENT QUE LA CÉLÉBRATION DE CET ÉVÉNEMENT APORTE À TOUTES LES MAISONS DE L'ORDRE DE NOUVELLES GRÂCES D'APPROFONDISSEMENT ET DE MISE EN OEUVRE POUR NOTRE TEMPS DES INCESSANTES RECHERCHES DE SAINT NORBERT VISANT À UNIR ÉTROITEMENT VIE RELIGIEUSE ET ACTIVITÉS APOSTOLIQUES AFIN DE CONTRIBUER À LA VITALITÉ DE L'ÉGLISE DU CHRIST. SA SAINTETÉ INVOQUE SUR LES RESPONSABLES ET LES MEMBRES DE L'ORDRE ET SUR TOUS CEUX QUI COLLABORENT LEUR MISSION ECCLÉSIALE LES MEILLEURES BÉNÉDICTIONS DU SEIGNEUR.

CARDINAL CASAROLI

In januari 1984 schreef generaal-abt M. VAN DE VEN aan alle gemeenschappen van de Orde een brief in verband met het Norbertus-jubileumjaar; hierin gaf hij een overzicht van de op dat ogenblik geplande en hem bekende vieringen, publicaties en gebeurtenissen. Deze brief verscheen in *Pro Nostris*, XLIX (1984), 2-13.

Tijdens het jubileumjaar zelf werden gegevens over de vieringen in de hele Orde verzameld, en aan alle Ordesgemeenschappen meegedeeld via het protocollum van het Ordesdefinitorium dat bijeenkwam te Rome op 2-5 april en op 11-14 oktober 1984. Uittreksels uit deze verslagen verschenen in *Pro Nostris*, XLIX (1984), 61-68 en 124-134, en in *The Communicator*, II (1984) n. 2, 49-52.

Spiritualitas Ordinis: S. Norbertus

En vue de l'année 1984, où l'Ordre de Prémontré allait célébrer le 850me anniversaire de la mort de Saint Norbert, la commission de la vie

canoniale et de l'esprit de l'Ordre a présenté aux frères et soeurs de toutes les communautés prémontrées, sept fiches «*Appelés à suivre Saint Norbert*», «*Called to follow St. Norbert*», «*Auf den Weg des hl. Norbert gerufen*», et «*Geroepen om Norbertus te volgen*» (1984, 16 pp., pro ms. éd. à Averbode).

Les fiches comportent des réflexions évocatrices introduisant à des questions concrètes pour aider à une réflexion personnelle et à des échanges communautaires. Les différents thèmes: Saint Norbert, passionné de l'Evangile; Saint Norbert et conversion; Norbert, prophète dans l'Eglise; Norbert et l'Eglise; Saint Norbert prie et nous apprend à prier; Saint Norbert, apôtre de la paix; Saint Norbert et Saint Augustin.

Op ordesvlak werden verspreid:

Een *Wandkalender «1134-Norbertus-1984»*, in 4 kleuren, 35 cm., met tekst van Gereon van BOESSCHOTEN o. praem. (Grimbergen), en foto's van Karel VANDER EYKEN o. praem. (Averbode), Wolfram PRÖLLER en Peter van DEN HEUVEL. De kalender bevatte 13 afbeeldingen uit het leven van Sint-Norbert, en werd uitgegeven door de N.V. Altiora, Averbode, in Nederlandse, Duitse, Engelse en Franse versie.

Vier *kerst- en nieuwjaarswenskaarten*, voorstellende glasramen uit de abdij van 't Park, nl. 1. Paus Innocentius II op weg naar Rome in gezelschap van de keizer, de heilige Bernardus en de heilige Norbertus (1643, Jubelparkmuseum te Brussel); 2. Norbertus en Bernardus in audientie bij keizer Lotharius III (1641, Parkabdij); 3. Moordaanslag op Sint-Norbert in Maagdenburg (1641, Parkabdij); 4. Norbertus begroet Paus Callixtus II in aanwezigheid van bisschop Bartholomeus (1643, Jubelparkmuseum te Brussel). Deze kaarten werden in 4 kleuren gedrukt door de N.V. Altiora, Averbode, item in vier talen.

Zelfklevers (stickers) «*St. Norbert 1134-1984*», zwart-wit-tekening van P. BORTIER, 9,5 × 7 cm., en *briefkleefzegels*, dezelfde afbeelding voorstellend van de heilige Norbert, eveneens in zwart-wit-uitvoering, 2,2 × 4,8 cm.

Een *herdenkingsmedaille* met voorstelling van Norbertusbuste, met onderaan de tekst «*1080-Norbert-1134*», op de keerzijde: «*Minister of peace and concord ... exhorting and reconciling enemies, reducing all hatreds to peace*» (Life of Saint Norbert). De medaille meet 2,8 cm.; ze werd gemaakt in opdracht van de abdij van Orange, en door bemiddeling van generaal-abt van de Ven aan alle medebroeders en zusters bezorgd.

II. THE NORBERTUSYEAR IN THE ENGLISH SPEAKING CIRCARY

The exchange of information detailing the Norbert Celebrations sponsored by the Abbeys indicates that the Jubilee-year has been celebrated with enthusiasm and pride. The Norbertus-Commemoration provided in all members of the Order a new inspiration and accomplished in the fullest way so far that directive given to all religious Communities after Vatican II «Return to your Founder to recapture his Spirit and Charism».

DAYLESFORD

The opening of the Norbertusyear was on June 6, 1983. John Cardinal Krol, Archbishop of Philadelphia was present to preside at the solemn opening Mass. One of the goals of the year-long celebration was to have at least one Norbertusyear celebration in each of the 4 parishes; that goal was realized.

The canonry celebration, «Founders' Day Weekend», was held with 3 lectures by Bishop Schulte, Rev. A. McBride O. Praem. and Rev. T. Antry O. Praem.

A series of five lectures on the Gregorian Reform and the Saints that inspired it was presented by Rev. A. Ciferni O. Praem.

The retreat of the community in June, 1984 was an Augustinian retreat.

Local celebrations of the three houses included the special Thanksgiving Eve Vespers and Dinner at Neumann, Archmere's mounting of a special exhibit on iconography of Norbert and Daylesford's closing of the year with a Eucharist presided over by Bishop Hughes, June 23, 1984.

At St. Norbert Parish in Toronto on Norbert's feast Rev. D. Rossi O. Praem. preached in Italian on founder Norbert.

*

There are some indications, that the past year's celebrations in the Canonry of Daylesford were a beginning of follow-ups, e.g. the newly formed Forum for reflection upon the Norbertine life and its roots (Rev. F. Dorff O. Praem. its originator and coordinator) with publications; English translations in progress of *Vita A* and *Vita B*. and P. GREGOIRE, *La vocazione sacerdotale*, a work on the spirituality of canons regular.

During the year of St. Norbert all outward letters were marked with a special occasional stamp saying: «St. Norbert-Minister of Peace and Concord-Daylesford-Paoli».

DE PERE

The events which took place in the Year of St. Norbert are the following:

January 2-8, 1984 — we began a Special Chapter of Rededication at which all members of the Community were present. It was a spiritual, liturgical event. Out of the chapter came the *Provisional Mission Statement* which the Community adopted for its future life and apostolate. The *Provisional Mission Statement* will be reviewed in the Canonry Chapter of 1985.

On June 6th we had the celebration of the Feast of St. Norbert with the initiation to all those who are closely related with the Community.

On June 7-9 St. Norbert Abbey hosted a gathering of all those who had been members of the Order at any time. This was a gesture of reconciliation in the spirit of St. Norbert.

On August 28th, in addition to three solemn professions and one simple profession, we invited the families of the members of the Community to celebrate the feast.

The thrust of our observance was to bring into the Community as many of those who are related with us in the schools, parishes, family members, former members, thereby sharing with them the spirit and charism of St. Norbert.

During the St. Norbert year all outward letters were marked with a special occasional stamp saying: «Norbert/Saint Norbert of Xanten - 850 years 1134-1984 - De Pere».

JAMTARA

February 15, 1984 turned into another milestone in the annals of the Norbertine Community in India, signalling the installation of the autonomous Canonry of Jamtara, with about 2.000 guests from all walks of life and from many countries. Norbertine Communities in Holland, De Pere, Daylesford, France, Germany and Rome were represented and there also were guests from distant places in India. The Abbot General Marcel van de Ven was present to grace the occasion. The new canonry has chosen «*Communio*» (Mil Jhul Kar) as its motto.

There is a revival of the Third Order of St. Norbert, presently known as the Fraternity of St. Norbert. They organize prayer sessions and study days besides helping out in parish activities.

KILNACROTT

Solemnities at the Abbey for St. Norbert's Day were attended by diocesan priests of adjoining parishes that are served by priests from the Abbey. The Canonry Chapter of the Jubilee year was representative of a widely flung priestly commitment. The growing importance of the regions as distinct from the Abbey was evidenced at this meeting.

QUEENS PARK

As part of the Celebrations of the Norbertus year, Saint Norbert College on 6th May opened two new buildings: The Prémontre Library, and the Xanten Centre which is a 200-seat theatre with full facilities. On 6th June 1984 the Region celebrated the 25th anniversary of the arrival of Irish Norbertines in Western Australia; and at York, the first foundation of the Order, St. Norbert's Day was celebrated with a special Mass followed by a buffet dinner in the York Town Hall.

In October, as a final Celebration of the Norbert Year, a Mass has been celebrated in St. Mary's Cathedral, Perth, by the Abbot General and other abbots of the Order, followed a few days later, by a dinner dance for all those involved in any way with the work of the Order.

ST. MICHAEL'S ABBEY ORANGE

A special Christmas card with 17th century painting from Antwerp depicting St. Norbert kneeling in adoration before the newborn Christ child was printed and distributed to over 15,000 friends and benefactors of the Abbey (December 1983).

An article about St. Norbert and the jubilee year was published in the *Tidings* (diocesan newspaper for the Archdiocese of Los Angeles and the diocese of Orange), issue May, 1984.

On June 6, 1984, a special Mass in honor of St. Norbert for world peace was celebrated at St. Norbert's Parish in Orange. The entire Norbertine Community of St. Michael's Abbey was present in addition to about 500 young people from the schools and youth apostolates in which the Abbey is involved.

On August 15, 1984, exactly 33 years since the Priory first opened its doors, the Priory was officially raised to the status of an Abbey. The day was marked with the solemn Celebration of the Mass of the Assumption, and a simple ceremony of unveiling the newly designed lettering of the Abbey's main entrance.

On August 28, 15,000 copies of the comic book «*The life of St. Norbert*» were released with a 16-page photographic history of the Abbeys of Csorna and Orange included. The last two pages of the comic section depict the escape of the founding fathers from Hungary and their arrival in the new world.

On September 19 Rt. Rev. L. Parker was blessed first Abbot by Bishop William Johnson at St. Columban's Church in Garden Grove, CA. Representatives from around the world, including the Abbot General, were present.

On September 20 the new Abbey-church was dedicated by Bishop Johnson of Orange. The event providentially falls on the day of the dedication of the ancient Abbey-church of Csorna.

STORRINGTON

At the end of March Abbot Mackin, en route to a Definitory Meeting, led the Canonry in the first Retreat to be held for a number of years. The theme was Norbert and his Spirit today. Father Abbot led the Community to discover a little more about our Founder and one another. In early May the community celebrated the Silver Jubilee of the Crowning of the Statue of Our Lady of England.

The week of 3rd-9th June was full of celebrations for the Norbert Anniversary. On Sunday: Diocesan Open Day with a Solemn Eucharist for a full Church, and flower festival in the cloisters and sacristy. Monday and Tuesday, the Church and Priory were open to visitors from the area.

The First Vespers of the Solemnity were celebrated with the West Sussex Branch of Ecumenical Society of the Blessed Virgin Mary which came to supper and afterwards held a meeting in our Hall. The Anniversary Day was celebrated with the priests and religious of the area. Bishop Cormac Murphy-O'Connor was the principal celebrant and Prior Joye the preacher. Especially welcome were some Canonesses of the Windesheim Congregation and a Poor Clare.

In the Evening the Third Order came to Vespers and supper. On the Thursday: a Parish celebration and Reception, and on Friday parties

were held for the children of the parish. Saturday was Diocesan Youth Day when 90 young people came to celebrate Peace in the Spirit of St. Norbert.

During the same Norbert-week the Community received the first copies of Brother HAMISH CAMPBELL's book: «*Saint Norbert. Founder of the Order of Prémontré, Apostle of Peace*», 195 pages, printed at Tongerlo.

On 14th July the Community took part in a Mass in the ruins of St. Mary's Abbey, Beyham, which lies on the Sussex-Kent border. The chief celebrant was Archbishop Michael Bowen of Southwark; the celebration was organised by the Tunbridge Wells Deanery in honour of the St. Norbert Anniversary.

The newly appointed Bishop of Salford, Patrick Kelly, came to the Basilica of the Corpus Christi Priory in Manchester, and preached at the First Vespers of the St. Norbert Feast.

H. VAN BAVEL en U. GENIETS

III. DE VIERING VAN HET SINT-NORBERTUSJAAR IN DE BRABANTSE CIRCARIE

Spiritualiteit en bezinning

In de Brabantse Circarie werden aan alle medebroeders en zusters heel wat hulpmiddelen aangereikt voor persoonlijke bezinning en studie over de figuur en de spiritualiteit van Sint-Norbertus. In de verschillende huizen werd ook gemeenschappelijk aandacht besteed aan het jubileumjaar, bij gelegenheid van de jaarlijkse retraites, de recollecties en bezinnende huis- of canonicapittels, gewijd aan de stichter en het ordesideaal. Over de historische en spirituële betekenis van St.-Norbert werden door verschillende medebroeders, vanuit alle abdijen, conferenties en lessen gegeven aan priesters, religieuzen en leken.

De broeders hebben spiritualiteitsdagen gewijd aan Norbertus; in de abdij van Grimbergen kwamen van 1 tot 4 maart 1984 alle jonge medebroeders en zusters in opleiding met hun verantwoordelijken samen voor een «Norbertussessie», waarin de hoofdthemas waren: De kerktrouw van Norbertus, Norbertus en de eucharistie, Armoedebeleving in Norberts leven, Betekenis van de vrede in het leven van Norbertus en in

ons leven. Een verslag van deze sessie verscheen in *Pro Nostris*, XLIX (1984) 38-59.

Ter gelegenheid van het Norbertusjaar bezochten vele confraters-parochiepriesters met hun gelovigen, de abdijen met wie ze een historische band hebben.

De uitstraling naar jongeren toe kreeg dit jaar ook een Norbertusaccent in «Jeugd en abdijs» (Tongerlo) en in de «Tentenkampen» die van 2 tot 6 juli werden gehouden in de abdijen Averbode en Heeswijk die beiden eveneens hun 850-jarig bestaan vierden.

Vanuit de verschillende abdijen werden gelegenhedsvieringen van de eucharistie uitgezonden door de radio (Averbode, Heeswijk, Grimbergen, Postel, Tongerlo en Veerle), terwijl op 19 augustus vanuit Averbode de eucharistie door de T.V. werd uitgezonden.

Het feest van de H. Norbert werd op 6 juni in alle gemeenschappen met bijzondere vreugde en godsvrucht gevierd, in aanwezigheid van genodigden.

Culturele activiteiten

In de abdijen en vrouwenkloosters van de circarie werden «Opendeurdagen» gehouden; bijeenkomsten voor familieleden, medewerkers, personeelsleden en vrienden werden georganiseerd om dieper inzicht te geven in de betekenis van het klooster- en gemeenschapsleven van de norbertijnen en norbertinessen.

In Averbode, Grimbergen, Heeswijk, Postel en Tongerlo werden concertreeksen gegeven. Tijdens de zomermaanden werd in de abdijen en afhankelijke huizen aan de hand van iconografische tentoonstellingen, door velen kennis gemaakt met Sint-Norbert.

Op 31 mei werd een «abdijsjogging» georganiseerd van Tongerlo naar Averbode waaraan een paar honderd joggers deelnamen; op 22-29 juli richtte de wandelclub Cantincrode uit Mortsel een «abdijsvoetocht» in, die de wandelaars en fietsers langs alle norbertijnerkloosters van België bracht.

De heemkundige kring «Frans van Halewijn» te Zwevegem organiseerde in de Sint-Amanduskerk aldaar van 8 tot 23 september 1984 een tentoonstelling «De Norbertijnen in België». De verschillende abdijen verleenden hun medewerking. In deze tentoonstelling waren bijeengebracht: historische en iconografische documenten betreffende Sint-Norbert, Sint-Augustinus, de voormalige en huidige abdijen in het land. Tijdens de openingszitting van 8 september sprak Ulrik E. Geniets

(Averbode) over «850 jaar Premonstratenzerspiritualiteit in de Nederlanden»; 's avonds werd een eucharistie opgedragen door prelaat Werenfried Wagenaar (Grimbergen), in concelebratie met confraters van Averbode en Grimbergen, en in aanwezigheid van meer dan 900 gelovigen. De catalogus van de tentoonstelling («*De Norbertijnen in België*», nr. 4 van de brochuren uitgegeven door het Gemeentelijk Cultureel Centrum te Zwevegem, 55 blz. pro ms.) bevatte bijdragen van C.L. CAALS (Averbode), Gereon VAN BOESSCHOTEN (Grimbergen), U.E. GENIETS (Averbode), N.J. WEYNS (Tongerlo), B. WUYTENS (Veerle) en F. DEBONNE.

In *De Standaard-Het Nieuwsblad* van 30 juni-1 juli 1984 verscheen een drie-abdijen-auto-zoektocht «*De Norbertijnen achterna*», van P. DE CLERCK, waaraan gedurende de zomermaanden een 1.500 toeristen deelnamen, en op die manier de abdijen Averbode-Postel-Tongerlo en hun parochies bezochten.

St.-Norbertus-postzegel.

De Regie van de Belgische Posterijen gaf op 14 januari 1985 een postzegel uit, gewijd aan Sint-Norbertus. Hij werd gedrukt op 2.700.000 ex. met een waarde van 22 Bfr. De voorstelling werd ontleend aan de Norbertusfiguur in het beeldhouwwerk van de preekstoel van de abdij van Grimbergen, werk van de Antwerpse kunstenaar Hendrik-Frans Verbruggen. De kleur van de postzegel is bruin-geel, het formaat 24,5 mm × 35,4 mm, de tekening werd gemaakt door J. de Vos. Op 12 en 13 januari werd de voorverkoop van deze zegel gehouden te Bottelaere, te Farciennes, en in de abdijen van Grimbergen en Leffe. Een bijdrage in verband met deze uitgifte verscheen van de hand van Gereon VAN BOESSCHOTEN: «*Heilige Norbertus op postzegel*» in *Kerk en Leven*, 10 januari 1985, blz. 15.

Sint-Norbertusviering te Antwerpen

Op zondag 30 september 1984 werd te Antwerpen een Sint-Norbertusherdenking gehouden, op initiatief van de Vlaamse norbertijnse gemeenschappen. In de Arenbergsschouwburg werd het kijk- en luisterspel «*Norbert, een spoor in de tijd*» van Jos VAN DER VEKEN opgevoerd door leraars en studenten van het Sint-Michielscollege te Brasschaat. De Norbertusrol in het stuk werd vertolkt door Victor Alfons Raeymaekers (Averbode). De schouwburg bood plaats aan

kerkelijke en burgerlijke hoogwaardigheidsbekleders, confraters en zusters uit België en Nederland, en honderden genodigden. Eregasten waren de pauselijke nuntius in België, Mgr. J. Braun, bisschop van Maagdenburg, en de generaal-abt M. van de Ven. Na deze opvoering werd in de kathedraal van Onze-Lieve-Vrouw te Antwerpen een plechtige vesperdienst gezongen, voorgegaan door Mgr. Paul Van den Berghe, bisschop van Antwerpen. Honderdvijftig norbertijnen en norbertinessen, en een massa gelovigen zorgden voor een sfeervolle en onvergetelijke Norbertusviering. Bij deze gelegenheid schreef KARDINAAL Godfried DANNEELS een *Brief aan de abten, priorinnen en leden van de Norbertijner gemeenschappen ter gelegenheid van de 850ste verjaardag van Norbertus' afsterven*, (*Pro Nostris*, XLIX (1984) 98-103, extr. in *Averbode*, 12 (1984) nr. 4-13 (1985) nr. 1, 58-59).

Bibliografie en publicaties

De werkgroep «volwassenencatechese», daartoe aangesteld in de circarie, gaf uit: *Werkmap Spiritualiteit Sint-Norbertus*, 58 blz., pro ms., inhoudende:

CAALS C.L., Korte levensschets: Norbert van Xanten (2-5);

MAES D.H., In de voetsporen van Norbert (6-13);

VAN DE VEN S., Norbertus, een verhaal voor onze tijd? (14-34);

GEERTS J., Het loont de moeite (35-49);

DONNÉ W., Norbertus, een man voor onze tijd? (50-56)

Een werkgroep bestaande uit L. Bortier (Tongerlo), M. Fierens (Averbode), M. Schneiders (De Essenburgh) en G. Van Leemput (Postel) publiceerde een map met *Liturgische teksten Sint-Norbertus*, 46 blz. met: Eucharistievieringen, Voorbedenseries, Niet bijbelse lezingen en gebeden, Homiletische suggesties, Gezongen prelatie en Liedsuggesties.

Op initiatief van de circarie werden eveneens volgende uitgaven verwezenlijkt:

VAN DEN HURK A.W., *Norbert van Gennep en zijn Orde*, Averbode, Altiora, 1984, 21 cm., 72 blz., met reproductie van zes houtsneden van H. SCHIRRA (Xanten).

VERLEYEN K., *Norbert van Gennep, Edelman-Bedelman* (Vlaamse Filmpjes nr. 1594-1595), 1984, Averbode, 17 cm., 64 blz.

Sint-Norbert. Prediker, vredesapostel, bisschop van R. Berthier en A. d'Orange, in vertaling van Joris Van Hove (Tongerlo). De middenkatrnen van dit stripverhaal werd voor het nederlandstalig gebied geschreven

door U.E. Geniets en J. Geerts (Averbode), met medewerking van P.M. Broeckx (Oosterhout) en L.C. Van Dijck (Tongerlo) De uitgave werd verzorgd door de N.V. Altiora (Averbode), in vierkleurendruk, 29 cm., 47 blz.

Vele kranten, weekbladen en tijdschriften hebben in tientallen artikels de persoon van Sint-Norbert belicht in dit jubileumjaar; bij deze gelegenheid werden ook de huidige norbertijnse gemeenschappen en hun werkzaamheden voorgesteld. We vermelden o.m. B. SMETS, 1984. *Het jaar van de H. Norbertus*, in: *Het Teken*, 57 (1984-85) nr. 1, 27-32, en een artikelenreeks van J. DE ROEY, oppervlakkig en slecht geïnspireerd, in *Knack*, de nummers van 4, 11, 18 en 25 juli 1984. Alle andere bijdragen in de pers waren degelijk gedocumenteerd en met veel waardering geschreven, mede dank zij de aan de pers doorgegeven informatiemappen, ter gelegenheid van een persconferentie in Grimbergen op 23 maart 1984.

Ook door confraters werd een bijdrage geleverd in verschillende tijdschriften:

CAALS C.L. (Averbode), *Norbert van Xanten, 850 jaar na zijn overlijden*, in: *Kruis en Wereld*, 63 (1984) 148-151; en: *Sint-Norbert. Korte levensschets*, in: *Averbode*, 11 (1983) nr. 4, 4-9.

DONNÉ W. (Tongerlo), *Norbertus, een man voor onze tijd?* in: *Toren*, 40 (1984) 7-19;

GORISSEN G.J. (Averbode), *De heilige Norbert herdenken*, in: *Onder ons*, 34 (1984) nr. 249, 18-19, en: *De H. Norbert*, in: *De Wijnstok-Ziekenbrief*, nr. 5 van 1984;

NOYENS G.J. (Tongerlo), *Sint-Norbert 1134-1984. Een man van God. Een mens voor mensen*, in: *Toren*, 40 (1984) 4-8;

VAN BOESSCHOTEN G. (Grimbergen), *Xanten herdenkt Norbertus*, in: *Pro Nostris*, XLIX (1984) 80-84;

VAN DER VELDEN G.M. (Heeswijk), *De translaties van de relieken van de H. Norbertus*, in: *Pro Nostris*, XLIX (1984) 112-123;

WEYNS N.J. (Tongerlo), *Norbert en het ontstaan van de Orde van Prémontré*, in: *Toren*, 40 (1984) 24-33.

Iconografie

Ter gelegenheid van het Norbertusjaar werden door verschillende abdijen iconografische voorstellingen van de H. Norbert als prentkaart uitgegeven. Hedendaagse kunstenaars tekenden moderne afbeeldingen voor de contactbladen van de abdijen. Een reeks mooie Norbertus-

voorstellingen werd getekend door de Tsjechische graficus Florian Michael (1911-1984). Drie ervan werden gepubliceerd in *Averbode*, 12 (1984) nr. 4-13 (1985) nr. 1, blz. 58-60. Ook cfr. B.A. Gailliaerde tekende een Sint-Norbert, uitgegeven in posterformaat en als bidprentje.

GRIMBERGEN

Naast de hoger vermelde spiritualiteits sessie over Sint-Norbert voor de jongeren van de circarie (1-4 maart 1984), de persconferentie van 23 maart en de voorverkoop van de postzegel, door de Belgische posterijen gewijd aan Sint-Norbert, op 12-13 januari 1985, dienen in het kader van het jubileumjaar genoteerd te worden:

Een tentoonstelling in de kloostergangen, van 25 werken van kunstschilder Kallist Fimmers (1906-1969), norbertijn van Tongerlo, en 31 werken van kunstschilder Michaël Van Helvert (1912-1982), norbertijn van Heeswijk, van 28 april tot 7 mei 1984.

Een Norbertusdag in de parochie Grimbergen, en een Norbertusviering op 30 september, in aanwezigheid van Mgr. Luc De Hovre, hulpbisschop, en de bisschop van Maagdenburg, Mgr. J. Braun.

De voorstelling van «Advent en Kerst», een nieuwe fonoplaat, verzorgd door het Gregoriaans Abdijkoor van Grimbergen o.l.v. Gereon van Boeschoten o. praem.

In de zomermaanden was er een permanente tentoonstelling over de iconografische voorstellingen van Sint-Norbert; op enkele grote platen was aanschouwelijk de verspreiding van de Orde van Prémontré in de Middeleeuwen en in de huidige tijden getekend.

Gedurende het hele jaar werd op alle uitgaande post in de gemeente een gelegenheidsstempel gedrukt met vermelding «H. Norbert 1134-1984».

PARK

Specifieke vieringen werden niet gehouden, vooral omwille van de aan de gang zijnde restauratie van de abdijkerk. Er werd aandacht gegeven aan de persoon van Sint-Norbert, ter gelegenheid van de frequente geleide abdijbezoeken.

Van 30 augustus tot 2 september 1984 waren de jongeren van de circarie en van de abdij van Leffe te gast in de Parkabdij. Weerklanken van deze ontmoetingsdagen verschenen in *Pro Nostris*, XLIX (1984), 104-109.

Tijdens een twee week-ends lopende tentoonstelling (15-16 en 22-23 september) van gerestaureerde kunstwerken uit het abdijpatrimonium, stond ook een zaal in het teken van de H. Norbert. Voor het openingsconcert werden liederen gekozen uit het premonstratenzer gregoriaans. Voor deze manifestatie verscheen een «*Catalogus 850 jaar Abdij van 't Park*».

POSTEL

Naast een radiomis, meeleefdagen voor jongeren, en gebedsdagen voor roeping, waren er open-deur-dagen voor toeristen, telkens met duizenden geïnteresseerden. De abdij werd eveneens toegankelijk voor scholen en groepen.

Tijdens de zomermaanden werd er 's zondags, en in de week op aanvraag, voor de belangstellenden een diamontage vertoond over de H. Norbert, het norbertijnenleven en de abdij van Postel.

Heel het jaar door werden er orgel-, koor- en beiaardconcerten georganiseerd.

TONGERLO

In de abdij van Tongerlo werd Sint-Norbert herdacht in een zestal huiskapittels ter bezinning over het religieuze leven vandaag: in de wereld waarin we leven, in de kerk van deze tijd, en in onze konkrete levensomstandigheden, en ter bezinning over de vrede: vanuit de Schrift, vanuit de kerkelijke documenten, en vanuit de vredesbewegingen. Het feest van de ordestichter werd gevierd in aanwezigheid van de pauselijke nuntius, vertegenwoordigers van het bisdom en de priesters van de eigen streek.

Er waren bij verschillende gelegenheden te gast: familieleden, medewerkers van de abdij en van confraters, vele groepen.

Op 28 juni ondernam het hele konvent een uitstap naar Heylissem, Leffe, Foy-Notre-Dame, Floreffe en Park.

Vanuit Tongerlo werd door de Groepen voor Geloofsverdieping een bezoek gebracht aan het norbertinessenklooster van Veerle.

In *Zaire* werd door de medebroeders in het bisdom Buta een speciaal kapittel gehouden ter gelegenheid van het jubileumjaar. Zij hadden ook een samenkomst met de confraters van de abdij van Postel, werkzaam in het bisdom Lolo.

In *Chili* werd tijdens een bijzonder kapittel, in dit Norbertusjaar de eeuwige professie gevierd van de eerste Chileense confrater.

VEERLE

De activiteiten werden enigszins beperkt gehouden, daar pas in 1983 het 125-jarig bestaan van de zustergemeenschap werd herdacht.

Toch werd in de gemeenschap van de zusters intens aandacht gegeven aan de H. Norbert, door middel van de retraite o.l.v. proost Broeckx van Oosterhout, recollecties en lesdagen o.l.v. confraters De Muynck (Tongerlo), W. Wagenaar (Grimbergen) en J. Geerts (Averbode).

Er werd een bescheiden tentoonstelling ingericht van Norbertus- iconografie, en over de geschiedenis van de gemeenschap; documentatie-mappen werden aangelegd over Norbertus en de gemeenschappen van de Orde; de eerste vier prentkaarten in kleurendruk verschenen. Gedurende het hele jaar werd het Norbertusbeeld feestelijk in de bloemen gezet.

Als initiatieven naar buiten dienen vermeld te worden, de bezoekdag van de Tongerlose Groepen voor Geloofsverdieping o.l.v. T.A. De Vijlder (Tongerlo), hun moderator; een samenkomst met de contemplatieven van het bisdom Antwerpen o.l.v. bisschop P. Van den Berghe; een vertelavond over Norbertus en de norbertinessengemeenschap voor het Davidsfonds van Veerle.

In het kader van het Norbertusjaar werden speciale inspanningen gedaan om de kloosters van Imbramowice en Krakau materieel te helpen.

AVERBODE

De abdij van Averbode vierde niet alleen het Norbertusjaar, maar tevens haar eigen 850-jarig bestaan. Het dubbele jubileumjaar werd gedurende twee jaar voorbereid door interne werkgroepen, respectievelijk toegespitst op bezinning, vieringen en manifestaties, tentoonstellingen en uitgaven, pastorale animatie in de streek, catechetische uitgaven, en jongeren.

Het feestjaar startte in een canonicapittel op 3-4 november 1983, met bezinningen van T.J. van Bavel O.S.A. over «Persoon en gemeenschap» en van P.M. Broeckx (Oosterhout) over «Werken en bidden» en de bespreking van de resultaten van een enquête in de canonie, rond gemeenschapsleven, pastoraal en gebedsleven, en toekomstperspectieven.

In de loop van het jaar werden vanuit de abdij Norbertusvieringen gehouden in afhankelijke huizen en parochies (Brasschaat, Schoten, Berchem, Rotselaar, Wezemaal); in de abdij zelf waren er vieringen voor personeel van abdij, drukkerij en uitgeverijen; voor familieleden en medewerkers, voor parochies Averbode en Berchem; er waren dagen

voor de leerlingen van de colleges in Brasschaat en Schoten en vele andere doelgroepen, w.o. zieken en gehandicapten. Een hoogtepunt was het tentenkamp voor een honderdtal jongeren, van 2 tot 6 juli 1984.

Op 10 februari 1984 werden in de konventstuin een achttal nieuwe bomen geplant als herinnering aan dit jubileumjaar. Als culturele activiteiten dienen vermeld, een Internationale Taptoe op het voorplein van de abdij met zes muziekkorpsen; de concerten van het 17de Lentefestival, en het Eerste seminarie voor jeugdauteurs te Averbode.

Een postzegel Averbode — bijzondere afstempelingen

De Regie van de Belgische Posterijen heeft op 8 oktober 1984 een postzegel uitgebracht waarop een konvents vleugel en de kerk van Averbode staan afgebeeld.

De waarde van de zegel van Averbode is 8 fr., het formaat $24,5 \times 35,4$ mm., de oplage 5.400.000 ex., de kleur beige-groen. Hij werd getekend door Constant Spinoy, de voorverkoop werd gehouden op 6-7 oktober in Averbode.

Gedurende het hele jaar 1984 werd alle post, uitgaande van de drukkerij- en uitgeverijen, voorzien van een speciale afstempeling, vermeldend: «Averbode 850 jaar Abdij». De post die vanuit de gemeentelijke postkantoren van Zichem werd verzonden, werd voorzien van een officiële speciale afstempeling met vermelding «Abdij Averbode 850 jaar».

Eveneens de gemeente Braine l'Alleud voorzag de uitgaande poststukken van een gelegenheidsafstempeling: «St. Norbert 1134-1984 Bois-Seigneur-Isaac».

Academische zitting

Op zaterdag 23.6.1984 werd officieel het jubileum van Averbode gevierd in aanwezigheid van 300 genodigden. Toespraken werden gehouden door prelaat K.E. Stappers, cfr. Th.G. Secuianu, Prof. L. Dupré, en kardinaal G. Danneels. De viering werd muzikaal opgeluisterd door het Antwerps Kamerorkest o.l.v. G. Verwilt en vond grote weerklank in de pers.

Tentoonstellingen

In de poortgebouwen van de abdij werden tijdens het jubeljaar tentoonstellingen ingericht van schilderijen en tekeningen van Lieve Van

Immerseel (april), tekeningen, aquarellen en pastels van Averbode en andere norbertijnenabdijen door B.A. Gailliaerde o. praem. (april-mei); verder een driedubbele tentoonstelling, ingericht door de Heemkring van Averbode, gewijd aan «180 jaar parochie Averbode», «De abdij van Averbode getekend en geschilderd door 16 kunstenaars van Averbode», en «Averbodes kinderen en hun abdij», een verzameling van enkele honderden tekeningen en opstelletjes, gemaakt door de kinderen van de lagere scholen, die met eigen werk terugblikten op een uitgebreid gelegenheidsbezoek aan de abdij (16 juni-1 juli). In de zomermaanden tenslotte (15 juli-26 augustus) was er een dubbele tentoonstelling: «Iconografie van de abdij van Averbode», (verzameling etsen, gravures, tekeningen, schilderijen van het gebouwencomplex doorheen de eeuwen) en «De Norbertijnen van Averbode» een verzameling kunstfoto's over het dagelijks leven in de abdij, gerealiseerd door de afdeling fotografie van de Tekenacademie van het Sint-Michielscollege van Brasschaat.

Van 1 tot 9 december werd te Lommel een tentoonstelling ingericht gewijd aan «De Groote Hoef te Lommel als voormalige abdijsloot van Averbode»; een gedeelte van deze tentoonstelling besteedde aandacht aan de jubilerende abdij.

Diamontage

Ter gelegenheid van het jubeljaar werd een diamontage gemaakt over de abdij, haar geschiedenis, haar gemeenschap en uitstraling, op tekst van cfr. Th. Lenaerts, met diapositieven van Marcel Van Diest en geluidsregie van cfr. L.G. Vochten. Tijdens de zomermaanden werd deze montage reeks bekeken door een 8.000 personen.

Kunst

De Heemkring Averbode gaf een kunstmap uit «Rond de abdij van Averbode», met zes originele etsen (30 × 40 cm.), in een oplage van 100 exemplaren, van de hand van André Wellens.

Op 23 juni werd door de leden van de Raad van Bestuur van de N.V. Altiora aan de abdij een kunstwerk overhandigd, dat de geschiedenis van de abdij doorheen de eeuwen oproept. Het is een houtsnijwerk in preehout, door beeldhouwer Jan Ceustermans vervaardigd, 220 cm. breed, 160 cm. hoog en 36 cm. diep.

Publicaties

Naast vele artikelen in dag- en weekbladen, aan het abdijjubileum gewijd, willen we vermelden:

Een programma-overzicht van het jubeljaar, op 20.000 ex. verspreid in de streek; een maquette «Abdij van Averbode» in 4 kleuren, 55 × 40 × 24 cm. door kinderen uit te knippen en op te bouwen; bijdragen over de abdij, Sint-Norbert en de Orde, in *Zonneland* (nrs. 19, 26-27, 32-33 van 1983-84 en nr. 18 van 1984-85), *Zonnestraal* (nr. 6 van 1984-85) en *Top* (nr. 26-27 van 1983-84).

De Abdij van Averbode 850 jaar. Lees- en doeboekje, werkmateriaal ten behoeve van de leerkracht Lager Onderwijs, Averbode, 1984, 12 p.

CAALS C.L., *850 jaar Abdij van Averbode*, in *Toren*, 40 (1984) nr. 3, 32-41.

CAEYERS A.F., *Uit de as tot nieuw leven verwekt ...*, in *Averbode*, 12 (1984) nr. 1, 2-5, en *Monseigneur Frans Thomas Corselis, Visitor Apostolicus*, *ibid.*, nr. 2, 2-6.

GAILLIAERDE B.A., *Agenda Averbode 1984*, Averbode, 1984.

GENIETS U.E., *Abdij van Averbode 1134-1984*, in *Berne*, 37 (1984) 65-68; *Averbode, Een schoonheid van 850 jaar*, in *Meer Schoonheid*, 31 (1984) nr. 4, 105-111; *Iconografie van de Abdij van Averbode*, Catalogus van de tentoonstelling (m.m.v. D. De Clerck), Averbode, 1984, 16 pp.

GORISSEN G.J., *De abdij van Averbode 850 jaar jong!* in *Onder Ons*, 34 (1984) n. 250, 14-15, en bijdragen in *De Wijnstok*, nr. 7 (juli 1984) en nr. 8 (augustus 1984).

Pastorieën-Autozoektocht. Zwervend langs Averbodes bouwkundig erfgoed over drie provincies, Averbode, 1984, 24 pp.

VERCAMMEN H., *Averbode parochie 1803-1983*, Heemkring Averbode, 1984, 171 pp. Illustr.

Een nagenoeg volledig overzicht van het jubileumjaar, met vele foto's, teksten van toespraken enz., verscheen in het bijzonder jubileumnummer van het contactblad *Averbode*, 12 (1984) nr. 4-13 (1985) nr. 1.

VEJLE Averbodienses in Dania

Een groep parochianen van Silkeborg bezocht in de meimaand de abdij van Averbode en omgeving o.l.v. confraters Ophoff en Wuyts, in het kader van het jubileumjaar van Averbode, en het Norbertusjaar. Het feest van Sint-Norbert werd plechtig gevierd op 11 augustus 1984 in Vejle met abt K. Stappers als hoofdcelebrant.

In aanwezigheid van de abt-generaal werden op 14 september 1984 in Vejle nieuwe schoollokalen ingewijd; een echo daarvan kon men lezen in het *Vejle Amte Folkeblad* (15.9.1984).

Ter gelegenheid van het Norbertusjaar verscheen het boekje *Norbert og Hans Orden*, met als inhoud, een voorwoord van abt Stappers, en WUYTS W., *Norbert af Gennep 1080-1134*, 2-9; H. KERKHOFS, *Praemonstratenser-ordenens spiritualitet*, 10-15, en J. OPHOFF, *Borglumkloster*, 20-24.

U. GENIETS

BERNE

De Abdij van Berne vierde in 1984 een dubbel-jubileum: zij herdacht het overlijden van de H. Norbert in 1134 en tevens de stichting van de abdij in hetzelfde jaar. De viering is verspreid gehouden in de periode tussen Pasen en begin augustus op een twintigtal ontvangdagen, met de bedoeling de gasten kennis te laten maken met het abtjleven en te betrekken bij de diensten van eucharistie, gebed en bezinning. In eigen canonie en conventen in Heeswijk, De Essenburgh en Tilburg is aandacht besteed aan heroriëntering in leven en werken. Volgen hier enige hoofdmomenten en bijzondere gepubliceerde studies.

*

De feestdag van Norbertus, 6 juni, werd in Heeswijk gevierd samen met wereldlijke en kerkelijke autoriteiten in een ideëel symposion; zie verslag in *Berne* 37 (1984), blz. 86-89.

Op de traditionele stichtingsdatum van Berne, 3 augustus, waren alle abtjleden en 80 ordesgenoten bijeen.

14 en 28 augustus waren «Open dagen»; meer dan 4000 mensen waren te gast in de abdij.

Van de andere ontvangdagen worden hier genoemd: die voor de eigen canonie, de Brabantse circarie, de medezusters van Oosterhout en Veerle, de Gemeenschap van Berne, de gemeente Heeswijk-Dinther, de familie van de confraters, het personeel, het dekenaat Veghel, en kerkbesturen van de eigen parochies en het Jongeren-tentenkamp.

In de parochies van Berne vonden liturgische vieringen plaats in Berlicum, Middelrode, Vlijmen, Den Bosch en Tilburg, waarbij grote delegaties van het convent aanwezig waren.

*

Een bronzen gedenkpenning, vervaardigd door de Keulse kunstenaar Eginio Weinert, met als beeldenaar St. Norbert en op de keerzijde het wapen en lemma van de Abdij van Berne, is een gewaardeerd feestgeschenk gebleken voor bijzondere gasten en relaties. Afbeeldingen en beschrijving van de penning vindt men in *Berne* 37 (1984), blz. 84-85.

Namens de gemeente Heeswijk-Dinther werd aan de abdij een granieten sculptuur aangeboden, van de hand van Frans van der Burgt te Rosmalen, getiteld «Water en lucht». Zie *Berne* 37 (1984), blz. 82.

*

De *priorij te Tilburg*, gevestigd in de pastorie De Schans, organiseerde samen met de gemeentelijke archiefdienst een expositie «Tussen Tongerlo en Berne, 750 jaar Norbertijnen» in de kerk van 't Goirke.

Op 6 juni was de gemeenschap te gast in Tongerlo en Middelburg. Een eucharistieviering vond op 7 oktober plaats in de Mariakerk, de hoofdkerk van de parochie Tilburg-Noord, met vele medebroeders en -zusters van de Brabantse Circarie; 's avonds was er een vesperdienst in de kerk van 't Goirke. Op 9 oktober was er een feestelijke bijeenkomst in de Driekoningenkerk van de parochie Heikant-Quirijnstok.

Ter gelegenheid van de viering te Tilburg, werd een herdenkingspenning uitgegeven, gemaakt door de Oosterhoutse beeldhouwer Niel Steenberg, voorstellend op de voorzijde: de Norbertijnenpoort van Tilburg met het bouwjaar 1724 en de tekst «Norbertijnerpoort 1724 — Restauratie 1984» en het meesterteken NS; op de achterzijde: Sint-Norbert staande op het wapen van Tilburg, in de rechterhand een monstrans dragend, en rondom de tekst: «Norbert van Gennep — Norbertijnen in Nederland 1134-1984». De penning werd vervaardigd in twee uitvoeringen: in gepatineerd rood koper, diameter 6,5 cm. (oplage 2.000 stuks) en in gepatineerd brons, diameter 7,5 cm. (oplage 100 stuks).

*

De *priorij De Essenburgh* (Harderwijk) had de volgende ontvangdagen: 3 juni, dag voor de eigen kerkangers; 6 juni, dag voor de pastores van het decanaat Harderwijk, waarvan prior A. Bruyninckx de deken is; 12 juni, bedevaartsdag van alle huisgenoten naar Xanten; 9 september, contactdag voor de pastoraal betrokkenen van de streek; 16 september, ontvangdag voor de familie der confraters.

*

Van de vele publicaties worden slechts genoemd de historisch belangrijke, nagenoeg alle van eigen confraters van Berne.

H. CAMPS en N. VOLLEBREGT verrichtten diplomatische en schriftuurlijke studies over de stichtingsoorkonde van Berne (1134), gepubliceerd in *Anal. Praem.* 59 (1983), blz. 258-287.

A. VAN DEN HURK, *Norbert van Gennep en zijn Orde*, een welkome populaire biografie; zie *Anal. Praem.* 60 (1984), blz. 131.

S. VAN DE VEN, *Norbertus. 1134-1984; een verhaal voor onze tijd?* Een meditatieve studie; zie *Anal. Praem.* 60 (1984), blz. 131.

H. VAN BAVEL, *Regestenboek van het archief van de Abdij van Berne, 1134-1400*, (Heeswijk, 1984), besproken in *Anal. Praem.* 60 (1984), blz. 319-320.

A. VAN DEN HURK, *Norbertijnse zielzorg in Noord-Brabant, achtergronden, overzicht, documentatie*, in: *Noordbrabants Historisch Jaarboek*, 1 (1984), blz. 33-82; zie *Anal. Praem.* 60 (1984), blz. 329.

A. VAN DEN HURK, *Heeswijk-Dinther en de Abdij van Berne, hun ontmoeting*, (Heeswijk, 1984); zie *Anal. Praem.* 60 (1984), blz. 328.

G. VAN DER VELDEN, *De abdij van Berne en het Sint-Gregoriushuis te 's-Hertogenbosch*, is een goed gedocumenteerd overzicht van de korte periode 1623-1648, dat de Abdij van Berne officieel gevestigd was in de stad Den Bosch. Alle gegevens, voorhanden in het abdijsarchief, zijn voor het eerst in dit gaaf overzicht benut. Het verscheen in de *Boschboombladeren*, nr. 31 van november 1984, blz. 11-42, en tevens in overdruk van de reeks *Bernensia* als nr. 23.

Over de Norbertijner parochies in Noord-Brabant verschenen de volgende, kleinere publicaties:

Tussen Tongerlo en Berne, 750 jaar Norbertijnen in Tilburg, in: *Tijdschrift voor geschiedenis, monumenten en cultuur*, 2 (1984), nr. 3; 5 historische studies.

J.A.J. BECX, *Norbertijnse zielzorg in Tilburg*, een kort overzicht vanaf 1232 tot heden, in: *Berne*, 37 (1984), blz. 113-115.

G. VAN DER VELDEN, *De pastoors van Hedikhuizen tot 1692*, in: *Met gansen trouw* 34 (1984), blz. 49-55. Hedikhuizen is een van de vier parochies in de buurt van Den Bosch, die in 1285 onder het patronaat kwamen van de Abdij van Berne.

Tenslotte zij vermeld: de «Open brief» van abt A. BAETEN, opgesteld in drie talen en gericht aan alle leden van de Orde, gedateerd op 3

augustus, de stichtingsdag van Berne. De brief verscheen in: *Berne*, 37 (1984), blz. 99-100.

OOSTERHOUT

In 1983 waren er bij wijze van voorbereiding reeds zogenaamde Ontmoetingsdagen (3-18 nov.), waarbij alle zusters samen met Heer Proost vele duizenden gasten ontvingen.

Het convent van zusters nam bij afvaardiging deel aan meerdere herdenkingsdagen in de ordeshuizen van de Brabantse Circarie.

In 1984 werden in voor- en najaar 6 Open Dagen gehouden, waarop na de middag-kerkdienst de gelijkvloerse woonvertrekken van het klooster werden bezocht.

In het weekeinde van 12/13 mei verzorgde de gehele gemeenschap de eucharistievieringen in de parochiekerk van Oosterhout.

Veertig zusters maakten een pelgrimage naar Steinfeld en vereerden er Herman-Jozef met een eigen hymne.

De zogeheten Kerkepad-dagen van de Nederlandse Christelijke Radio Vereniging (NCRV) op 7 en 14 juli brachten tengevolge van een voorafgaande TV-uitzending ongekend grote menigten naar Catharinadal: men schat de toeloop op elk der beide zaterdagen op om en nabij de tienduizend.

Tijdens het jubileumjaar werd alle uitgaande post voorzien van een gelegenheidsstempel, vermeldend: «Norbertinessenpriorij Sint-Catharinadal Oosterhout — 1134-Norbert-1984».

H. VAN BAVEL

IV. LA CELEBRATION DU 850e ANNIVERSAIRE DE LA MORT DE SAINT NORBERT DANS LA CIRCARIE DE LANGUE FRANCAISE

Le huit-cent-cinquantième anniversaire de la mort de saint Norbert s'est célébré de façon multiforme dans les communautés de l'Ordre. Cette année a été avant tout une année de réflexion et d'approfondissement de la vocation des frères et sœurs. Elle a été marquée aussi par de très nombreux colloques, célébrations, rencontres, publications ...

Dans ses voeux de nouvel an, l'Abbé Général a exprimé son désir sincère «que les communautés de notre Ordre soient des lieux où, au-delà

des biens matériels, nous partageons plus encore nos dons humains et chrétiens d'esprit et de cœur: notre foi, notre prière, notre confiance, notre joie, notre paix, notre espoir, notre amour et notre fraternité», et «que nos cœurs soient toujours ouverts à la douleur, l'incertitude et l'angoisse de ceux qui demandent notre soutien et notre engagement».

Dans cet esprit d'ouverture et avec confiance dans l'avenir, les communautés ont célébré cette année.

FRIGOLET

Pèlerinage à Saint-Gilles

En 1118, Norbert apprit la nouvelle de la présence du Pape Gélase II dans la cité de Saint-Gilles du Gard. Saint Norbert se trouva dans une situation canonique anormale: ordonné prêtre comme chanoine de l'église de Xanten, il a rompu ses attaches avec cette église, sans aucune affectation canonique. La rencontre avec le Pape va permettre de trouver une solution. C'est dans la paroisse de Saint-Gilles que la communauté des Prémontrés de Frigolet a voulu se rendre, le samedi 24 février 1984, à la suite de saint Norbert, pour inaugurer par ce pèlerinage, l'année jubilaire.

A la communauté s'étaient joints les membres des fraternités prémontrées et de nombreux amis de l'abbaye. Monsieur l'abbé Arnaud, curé de la paroisse, a accueilli les pèlerins. Monseigneur Jean Cadilhac, évêque de Nîmes, Alès et Uzès, a bien voulu accepter de présider la célébration liturgique. Un compte-rendu de cette journée se trouve dans *Le petit Messager de Notre-Dame du bon remède*, nr. 387, mai-juin 1984, 12-15.

Colloque scientifique

Les 29 et 30 juin et le 1 juillet 1984 s'est tenu à Frigolet, un colloque organisé par le Centre d'Etudes historiques du Château du Barroux, sur «Le langage du vitrail», sous la direction scientifique du Dr. R.-L. Moulierac. Le R.P. Bernard Ardura de Frigolet y a donné une conférence sur «La décoration de l'église abbatiale de Frigolet».

Fête de saint Norbert

Le 3 juin beaucoup de fidèles sont venus participer à la solennité de saint Norbert. A la messe conventuelle, agrémentée par les airs provençaux de la Masseto de Barbantane, c'est le R.P. Montagnes o.p. de

Marseille, qui a exalté saint Norbert. Son homélie a été publiée dans *Le petit Messenger*, n. 388, juillet-août 1984, 2-3.

A vêpres, le Choeur de Chambre d'Aix, dirigé par Jean-Paul von Eller a chanté l'hymne en polyphonie, un faux-bourdon à Magnificat.

Erection de l'Abbatiale de Frigolet en Basilique Mineure

Par un bref apostolique du 12 juin 1984 de la Congrégation pour le Culte divin, l'Eglise abbatiale de l'Immaculée Conception a été érigée en Basilique Mineure, à l'occasion du jubilé de saint Norbert. A la fête de saint Michel, cette érection a été promulguée officiellement. Un compte-rendu de cette célébration, dans *Le petit Messenger*, n. 390, novembre-décembre 1984, 4-10.

Désormais l'Ordre de Prémontré possède quatre basiliques mineures; Ste-Anne de Bonlieu (Drôme) depuis 1899; les abbayes de Geras et de Wilten, en Autriche, et St-Michel-de-Frigolet.

MONDAYE

Les 5 et 6 mai 1984, s'est tenu à l'abbaye de Mondaye, sous le patronage du Rme Père Abbé Gildas Sévère, le dixième Colloque du Centre d'Etudes et de Recherches Prémontrées, double anniversaire, celui du C.E.R.P., éclipsé par celui du 850ème anniversaire de la mort de saint Norbert. Le thème portant sur «l'Architecture des Prémontrés» fut très fédérateur puisqu'il attira plus de 60 participants.

Un compte-rendu de ce colloque, avec une liste des colloques et des thèmes choisis depuis 1976, a été donné par M. PLOUVIER, dans cette revue, LX (1984) 309-314.

La saint Norbert a été célébrée plus solennellement avec la présence des supérieurs majeurs de l'ouest. Mais surtout le 7 octobre, où la communauté fêtait le 50e anniversaire de la consécration de son Abbatiale (qui, bien que terminée avant la Révolution, n'a pas été consacrée à ce moment-là, mais seulement en 1934 par Mgr. Picaud, évêque de Bayeux), elle a vécu la rencontre de tous les religieux du diocèse avec la présence d'une quinzaine de supérieures religieuses, de l'évêque de Bayeux, Mgr. Badré, de l'abbé général Mgr. van de Ven, et de quelques provinciaux. Rencontre qui s'est voulue l'occasion d'une réflexion sur le thème: Qu'est-ce que c'est être religieux dans un diocèse?

N'oublions pas les conférences données par les confrères, et surtout par le Père François Petit, sur saint Norbert en son Ordre; le père Petit

donna des conférences à l'abbaye de Hauterive en Suisse, et il prononça une homélie enflammée en l'église Saint-Martin de Laon, qui est l'église de son baptême. Il visita Prémontré à l'occasion de l'exposition qu'on y a organisée sur saint Norbert.

En mai 1984, le père Petit est venu en Béarn pour y donner deux conférences avec diapositives sur la vie de saint Norbert. La première fut donnée à la paroisse Notre-Dame à Pau, avec la participation de religieux et religieuses amis ainsi que de nombreux paroissiens; la deuxième à Accous où vit l'autre fraternité prémontrée de Mondaye.

BONLIEU

Le monastère des chanoinesses prémontrées de Bonlieu (Drôme) a vécu — au mois de février 1985 — des journées particulièrement importantes, consacrées à la vie canoniale. Cette session, présidée et organisée par le père abbé Marc Vailant de Frigolet, et animée par les confrères Jacques Debruyne et Ivo Cleiren (Tongerlo), Ulrik Geniets (Averbode) et Bernard Ardura (Frigolet), réunissait 35 personnes, e.a. des jeunes en formation de Frigolet, Mondaye, Leffe et Averbode. Le père Petit de Mondaye y était présent en hôte d'honneur, tout en partageant avec les jeunes ses riches connaissances de la spiritualité norbertine et canoniale. La communauté de Bonlieu a participé pleinement à cette semaine d'études et d'échanges. L'atelier d'art de Bonlieu a fait des représentations en céramique, de l'image de saint Norbert, connue comme celle d'Orvieto (Italie).

LEFFE

A l'occasion de la fête de l'école paroissiale, dans l'ancienne bibliothèque de l'abbaye, au début du mois de juin 1984, s'est tenue une exposition de vieilles photos sur la vie scolaire et sur le vieux Leffe.

Pour la fête de saint Norbert, une statue et des reliques du fondateur ont été placées au pied de l'autel; la communauté a vécu une célébration toute d'intériorité, en communion avec les frères et soeurs de Prémontré dans tout le monde.

Pendant les mois de l'été, on a organisé, dans le cloître de l'abbaye, une exposition sur la fondation de Prémontré, l'histoire de Leffe et la vie quotidienne des Prémontrés. De nombreux visiteurs y ont fait la connaissance de l'Ordre.

Le 1 septembre tous les jeunes frères et soeurs prémontrés, en formation dans les maisons de la circarie du Brabant, et le Père Abbé Fr. Martens de Leffe avec ses jeunes religieux, se sont rencontrés à Floreffe pour y célébrer l'eucharistie en mémoire de saint Norbert. Monseigneur Robert-Joseph Mathen, évêque de Namur, était présent et a bien voulu présider cette célébration. L'homélie, prononcée par le père abbé Martens, a été publiée dans la revue *Pro Nostris*, XLIX (1984) 109-111.

Un article concernant l'année jubilaire de saint Norbert et son Ordre, a paru dans le journal paroissial «*Dimanche*» (interparoissial du sud de Belgique).

L'abbaye de Leffe a enfin accueilli la prévente du timbre «Saint Norbert», au mois de janvier 1985.

U. GENIETS

V. DIE FEIER DES NORBERTJUBILÄUMS IN DER DEUTSCHSPRACHIGEN ORDENSZIRKARIE IM JAHRE 1984

Im Mai 1984 schickte der Schlägler Abt Florian Pröll in seiner Eigenschaft als Vicarius des Generalabts für die deutschsprachige Zirkarie des Prämonstratenserordens an alle Norbertpfarren und an alle anderen interessierten Stellen im deutschen Sprachraum die 52 Seiten umfassende Broschüre «Norbertusjubiläum 1134-1984» mit Materialien, die eine Arbeitsgruppe aus Windberg und Schlägl (unter Einbeziehung von Vorarbeiten aus Hamborn und Wilten) zusammengestellt hatte. Es handelt sich um eine Lebensbeschreibung Norberts (L. Horstkötter), Vorschläge für eine Kindermesse (G. Strauch), für eine Jugendmesse (G. Kraus, C. Müller, G. Strauch), für eine Erwachsenenmesse (C. Müller), Predigtvorlagen (C. Müller, C. Klein, T. Handgrätinger) und Bausteine für Gruppenstunden (G. Kraus, S. van de Ven).

In den Leitfäden für die Predigtvorbereitung¹⁾, die von vielen Geistlichen im deutschen Sprachgebiet abonniert sind, erschienen ausgearbeitete

¹⁾ Norbert RUTTEN, *Ganz Gott gehören*, in: *Christ in der Gegenwart*, 36. Jg., Freiburg 1984, S. 181f. — Conrad MÜLLER, *Bekehrung und Kampf*, in: *Gottes Wort im Kirchenjahr*, Würzburg 1984, S. 273f. — Christoph J. KLEIN, *Norbert von Xanten, ein Mann des Friedens und der Versöhnung*, in: *Der Prediger und Katechet*, 123. Jg., München 1984, S. 479-481. — *Hl. Norbert von Xanten (1080-1134)*, in: *Directorium spirituale*, Abensberg/Bayern, Juni 1984, S. 11f.

te Predigten oder Anregungen, so daß zum Jubiläum in zahlreichen Pfarrhäusern von der Nordsee bis zu den Alpen Vorlagen für eine Norbert-Jubiläumspredigt zur Verfügung standen. Rechtzeitig zum Jubiläum im Juni 1984 lagen sowohl ein Buch über den hl. Norbert als auch ein Buch über die Spiritualität der Prämonstratenser vor²⁾). Einige Tageszeitungen und Bistumsblätter brachten eine Lebensdarstellung des hl. Norbert³⁾). Auch Mitteilungsblätter außerhalb des Prämonstratenserordens wiesen auf das Jubiläum hin⁴⁾). Das Zweite Deutsche Fernsehen (ZDF) zeigte am 25. Juli 1984 eine dreißigminütige Sendung, bei der auch Prämonstratenser zu Wort kamen⁵⁾).

Im ganzen deutschen Sprachraum gab es Aktivitäten in vielen ehemaligen Klosterkirchen der Prämonstratenser sowie in den Städten und Gemeinden mit Norbertpatrozinien⁶⁾). Einige Beispiele seien herausge-

²⁾ Kaspar ELM (Hrsg.), *Norbert von Xanten; Adliger, Ordensstifter, Kirchenfürst*, Wienand-Verlag Köln 1984. — Thomas HANDGRÄTINGER (Hrsg.), *Gesandt wie Er; der Prämonstratenserorden heute*, Echter-Verlag Würzburg 1984; hierbei handelt es sich um Referate zum Selbstverständnis der Prämonstratenser, gehalten bei den Studientagen vom 26. bis 30. Juni 1983 in Windberg. — Siehe die Rezensionen zu beiden Büchern in diesem Band der *Anal. Praem.* und Norbert RUTTEN, *Wiederentdeckung. Literatur zu Norbert von Xanten und zum Prämonstratenserorden*, in: *Christ in der Gegenwart*, 36. Jg., Freiburg 1984, S. 422.

³⁾ Zum Beispiel: Ludger HORSTKÖTTER, *Wie aktuell ist der heilige Norbert heute?* in: *Deutsche Tagespost*, Nr. 57, Würzburg vom 11./12. Mai 1984, S. 16 und in: *Kirchenzeitung für die Diözese Augsburg*, 3. Juni 1984, S. 9. — Susanne GREINER, *Ein ruheloser Erneuerer*, in: *Kirchenzeitung für das Erzbistum Köln*, Nr. 22, Köln vom 1. Juni 1984, S. 13. — Michael PLÖGER, *Er erreichte eine Reform der Kirche*, in: *Der Dom*, Kirchenzeitung für das Erzbistum Paderborn, Nr. 23, Paderborn vom 3. Juni 1984, S. 9 (gleichzeitig als S. 9 in den Kirchenzeitungen der Bistümer Berlin, Hildesheim und Osnabrück). — Gereon STRAUCH, *Wanderprediger und Reichskanzler*, in: *Linzer Kirchenzeitung*, 3. Juni 1984, S. 10. — Wilhelm CUYERS, *Norbert von Xanten, Ordensstifter und Erneuerer religiösen Lebens*, in: *Niederrheinische Blätter* Nr. 2, Beilage der Rheinischen Post, Düsseldorf vom 5. Juni 1984, S. 12f. — Ernst JERG, *Ein unbequemer Heiliger*, in: *Würzburger Bistumsblatt* vom 10. Juni 1984. — Rainer ROMMENS, *Ein Heiliger wider die Resignation*, in: *Passauer Bistumsblatt*, 49. Jg. Nr. 24 vom 10. Juni 1984, S. 5. — Barbara MÜLLER, *Krefeld feiert den heiligen Norbert*, in: *Kirchenzeitung für das Bistum Aachen*, 39. Jg. Nr. 26 vom 24. Juni 1984, S. 14. — Kaspar ELM, *Der eigenwillige Nachfolger Christi*, in: *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, Nr. 231, Beilage zum 13. Oktober 1984. — Weitere Zeitungsberichte siehe unten Anm. 15.

⁴⁾ Thaddäus VAN SCHIJNDEL, *Norbert von Xanten und dessen Orden*, in: *Jungfrau der Armen*, 49. Jg., Banneux/Belgien, 15. Juli 1984, S. 90-97. — Bruno MERSCH, *Die fruchtbare Einsamkeit des heiligen Norbert von Xanten*, in: *Salvatorianische Mitteilungen*, 36. Jg., Köln, April/Juni 1984, S. 1-4 und 24.

⁵⁾ *Mystik und Macht*. Norbert von Xanten. Versuch einer Wiederentdeckung. Ein Film von Ule Eith, Hamburg, Sendezeit am Mittwoch, 25. Juli 1984, von 22.10 Uhr bis 22.40 Uhr im ZDF.

⁶⁾ Eine Aufstellung dieser Orte in Deutschland bei Ludger HORSTKÖTTER, *Norbert-Patrozinien und Stätten besonderer Norbert-Verehrung in Deutschland*, in: *Analecta Praemonstratensia* LVIII, 1982, S. 5-34.

griffen: So würdigte Prof. Dr. Ekkart Sauser das Leben und die Bedeutung des hl. Norbert in einer Veranstaltung der Bischöflichen Akademie Aachen im Papst-Johannes-Haus in Krefeld und im Bischof-Vogt-Haus in Monschau⁷⁾. Der Würzburger Bischof Dr. Paul Werner Scheele feierte am 6. Juni 1984 im Kloster Oberzell/Main bei der Kongregation der Dienerinnen der heiligen Kindheit Jesu, die den hl. Norbert als Mitpatron ihrer Kongregation verehren, ein Pontifikalamt, zu dem die Schwestern das Norbertlied in mehrstimmiger Neuvertonung sangen. In der Pfarrkirche St. Verena in Rot wurde am 10. Juni 1984 die Missa in C aufgeführt, komponiert im Jahre 1794 vom letzten Roter Abt Nikolaus Betscher. Die Pfarre St. Norbert in Köln-Dellbrück machte eine Romwallfahrt auf den Spuren des hl. Norbert. Ganz bewußt anknüpfend an die hagiographisch überlieferte eucharistische Frömmigkeit Norberts ließ die Pfarre St. Norbert in Werl ein neues Sakramentshaus fertigen, das mitten im Kirchenraum aufgestellt wurde, um die Eucharistie als Mitte der Gemeinde zu symbolisieren. Das Norbertuswerk in Magdeburg hatte mit seinen Studenten ein Spiel über den hl. Norbert einstudiert, das in mehreren Pfarren aufgeführt wurde. Der Kölner Weihbischof Walter Jansen hielt am 5. Juni 1984 in der Pfarrkirche St. Norbert im Grenzdurchgangslager Friedland ein Pontifikalamt zu Ehren des hl. Norbert. Am 6. Juni 1984 übergab das Spiritanerklöster den Norbertpark dem Norbert-Gymnasium Knechtsteden; am 8. September 1984 stand das Schulfest in Knechtsteden unter dem Motto «850 Jahre Norbert von Xanten», mit einem historischen Umzug und entsprechenden Bühnendarbietungen⁸⁾.

1. Deutsche Demokratische Republik

Magdeburg hatte im Jahre 1980 das 900. Geburtsfest Norberts im großen Stil gefeiert⁹⁾ und im Jahre 1982 die päpstliche Erhebung des hl. Norbert zum Hauptpatron des Bischöflichen Amtes Magdeburg festlich begangen¹⁰⁾. Bischof Johannes Braun zelebrierte in der Magdeburger Bischofskirche St. Sebastian am 6. und am 11. Juni 1984 ein Pontifikal-

⁷⁾ Über die Krefelder Tagung berichtete die *Kirchenzeitung für das Bistum Aachen*, 39. Jg. Nr. 27 vom 1. Juli 1984, S. 14. — Die Veranstaltung in Monschau/Eifel war am 28. November 1984.

⁸⁾ Gedruckter Jahresbericht: *Norbert-Gymnasium Knechtsteden 1984*, Dormagen 1984, S. 5, 16f, 24-26.

⁹⁾ *Analecta Praemonstratensia* LVII, 1981, S. 87-92.

¹⁰⁾ *Analecta Praemonstratensia* LVIII, 1982, S. 324-331.

amt zu Ehren des hl. Norbert. Die katholische Bevölkerung des Magdeburger Landes kam am Fronleichnams-Sonntag, dem 24. Juni 1984, zu einer großen Bistumswallfahrt auf die Huysburg, um im eucharistischen Fronleichnamsgedenken zugleich den hl. Norbert (in der überlieferten Volksfrömmigkeit als Förderer der Eucharistie) zu seinem 850. Todestag zu ehren.

2. Bundesrepublik Deutschland

Nachhaltig beachtet in der ganzen Bundesrepublik Deutschland wurde das Norbertjubiläum durch die Sonderbriefmarke «Norbert von Xanten †1134», die die Deutsche Bundespost am 8. Mai 1984 im gängigen Frankierwert für Standardbriefe von 80 Pfennig herausbrachte¹¹⁾. Als Markenbild diente die photographisch genaue Wiedergabe einer ca. 40 cm hohen Holzskulptur aus dem Chorgestühl der ehemaligen Prämonstratenser-Reichsabtei Rot (Allgäu), geschnitzt in den Jahren 1691-1693¹²⁾. Ein Sonderstempel beim Postamt Bonn zum Erstausgabetag trug neben dem Portrait des Heiligen die Umschrift «Hl. Norbert von Xanten, 850. Todestag».

Der Schwerpunkt der Jubiläumsfeiern in der Bundesrepublik Deutschland lag in Xanten, der Heimatstadt Norberts, und zwar mit einer Doppelfestwoche vom 3. bis 17. Juni 1984. Unter dem Motto «Kehrt um, damit ihr lebt» (Ezechiel 18,32) hatte die Katholische Propsteigemeinde St. Viktor in Xanten zu dem Ort eingeladen, von dem Norbert einst auszog, «um ein alternatives Leben in der Nachfolge Christi zu verkünden». Der Vorbereitungsausschuß, der sich am 7. Juni 1982 konstituiert hatte, regte Tage der Glaubensbesinnung für Xanten und den Niederrhein an, keine stolze Jubiläumsfeier. So glaubte man, dem Geist dieses bedeutenden Xantener Mitbürgers in unserer Zeit am

¹¹⁾ Seit 1981 hatten sich Ludger Horstkötter O. Praem. und besonders der Krefelder Pfarrer Norbert Rutten für die Herausgabe einer Sonderbriefmarke eingesetzt und der Deutschen Bundespost über das Büro der Deutschen Bischofskonferenz in Bonn das Markenmotiv (Norbertskulptur aus dem Chorgestühl in Rot) vorgeschlagen.

¹²⁾ Das Bundesministerium für das Post- und Fernmeldewesen in Bonn gab als Blatt 10/1984 *Sonderpostwertzeichen: Hl. Norbert von Xanten* eine genaue Beschreibung zur Marke, zum dargestellten Motiv und zum Sonderstempel heraus. — Zur Motivbeschreibung siehe auch: Ludger HORSTKÖTTER, *Norbert von Xanten (ca. 1080-1134)*, in: *Gabriel* (Briefmarkenzeitschrift), 43. Jg., Münsterschwarzach 1984, S. 100f. — Zum Chorgestühl in Rot: Hermann TÜCHLE und Adolf SCHAHL, *850 Jahre Rot an der Rot*, Sigmaringen 1976, S. 59; August WILLBURGER und Alfons WALSER, *Rot an der Rot*, Ottobeuren 1965, S. 62-64; Walter STEMMER, *Rot an der Rot*, Tübingen (ca. 1982), S. 18-20.

sinnvollsten zu entsprechen. Den Auftakt bildeten Familienexerzitien, ein Beichttag im Dom mit gemeinsamer Vorbereitung durch Weihbischof Dr. Ludwig Averkamp und Betstunden für Gemeindegruppen. Am 5. Juni 1984 nach einem Festvortrag im St. Norbert-Haus von Prof. Dr. Josef Pieper zum Thema «Was ist ein Fest?» und der Norbertvesper wurde auf dem Marktplatz der neugeschaffene Norbertbrunnen mit der Norbertssäule von Dompropst Walter Böcker eingesegnet¹³). Am 6. Juni 1984 übertrug Abt Clemens Norbert Schmeing OSB die von Generalabt Dr. Marcel van de Ven O. Praem. geschenkte Norbertreliquie in den restaurierten Norbertschrein. Zugleich weihte er die im Dom neu aufgestellte Norbertstatue. Danach hielt er ein Predigt-Triduum. Erster Höhepunkt waren die beiden Pfingsttage mit den vom Domchor festlich gestalteten Ämtern, die von Bischof Heinrich Theissing (Schwerin/DDR) und Generalabt Dr. Marcel van de Ven zelebriert wurden. Der am Nachmittag des 11. Juni 1984 von der Vereinigung «Europäische Begegnungsstätte am Kloster Kamp e.V.» im Dom veranstaltete Europa-Tag Xanten würdigte die europäischen Dimensionen im Wirken des hl. Norbert. Außer dem Generalabt nahmen die Äbte von Grimbergen und Tongerlo sowie über 30 Prämonstratenser aus Belgien, Deutschland, Österreich und den Niederlanden am Festvortrag und an der anschließenden Norbertvesper teil. Es schlossen sich je ein Tag der Kranken, der Kinder, der Jugendlichen, der geistlichen Berufe, der stillen Anbetung und der Norbertusgemeinden an. Den feierlichen Abschluß bildete der 17. Juni 1984 mit einem Pontifikalamt, zelebriert vom Münsterschen Bischof Dr. Reinhard Lettmann, und mit einer Kundgebung der katholischen Verbände auf dem Domplatz. Die überaus rege Beteiligung der Bevölkerung des Niederrheins machte deutlich, daß Norberts Glaubenszeugnis auch heute noch anspricht. Unterstützt wurden die Xantener Gedenkfeiern durch eine Ausstellung über Norberts Leben (im Regionalmuseum am Dom) und durch eine Festschrift¹⁴). Zur Erinnerung an das Jubiläum wurden den Teilnehmern eine Norbert-

¹³) Gestiftet von der Stadt Xanten zu Ehren ihres Mitbürgers Norbert. Die Bronzeplastik wurde gestaltet von Prof. Gernot Rumpf, die Säule mit ihrer Steinmetzbearbeitung von Hans-Joachim Gramsch.

¹⁴) Kaspar ELM (Hrsg.), *Norbert von Xanten*. Adliger, Ordensstifter, Kirchenfürst, Wienand-Verlag Köln 1984, 360 Seiten, 109 Abbildungen, 12 Farbtafeln. Diese Festschrift (Siehe Rezension im vorliegenden Band der *Analecta Praemonstratensia*) enthält Beiträge von acht Autoren zum Leben und Nachwirken Norberts sowie einen kurzen Katalog zur Norbertausstellung in Xanten.

Medaille in Bronze und eine schlichte Norbert-Plakette, beide gestaltet von Prof. Gernot Rumpf, angeboten¹⁵).

Windberg feierte das Norbertjubiläum mit einer Festwoche, die am Samstag, dem 2. Juni 1984, in Anwesenheit des Generalabtes Dr. Marcel van de Ven O. Praem. mit einem zweitägigen Jugendtreffen begann: Über 250 Jugendliche aus Süddeutschland waren gekommen, um sich in 13 Arbeitskreisen mit der für die meisten unbekannten Gestalt des hl. Norbert auseinanderzusetzen. Nach Pfarrfamilienabenden in Windberg, Pfelling und Neukirchen/Haggn, wo Prämonstratenser als Pfarrer wirken, einem Ministrantentag für den Landkreis Straubing-Bogen sowie einem Orgelkonzert in der Abteikirche endete die Festwoche am 11. Juni 1984 mit einem Pontifikalamt, das der Regensburger Bischof Manfred Müller zelebrierte¹⁶).

In Hamborn waren zu Beginn des Jahres über 600 Norbertkalender an die Familien verteilt worden, um auf das Jubiläumsjahr hinzuweisen. Die Mitbrüder hielten mehrere Vorträge über den hl. Norbert und engagierten sich sowohl bei der Vorbereitung wie bei der Durchführung der beiden Festwochen in Xanten. Am 6. Juni 1984 hielt der Essener Bischof

¹⁵) Zu den Xantener Jubiläumsfeiern brachte die Münstersche Kirchenzeitung *Kirche und Leben* folgende Beiträge: *Norbert von Xanten*, eine Beilage für die Region Niederrhein zu Nr. 23 vom 3. Juni 1984, S. 12; *Norbert*, eine Beilage für den Bereich des Dekanates Xanten zu Nr. 24 vom 10. Juni 1984, S. 21-24; Alfons ALDERS, *Norbert von Xanten — Vom zügellosen Lebemann zum radikalen Gottesmann*, Nr. 25 vom 17. Juni 1984, S. 20; *Besinnung, Verkündigung und Apostolat als Gesinnung des hl. Norbert*, eine Beilage für die Region Niederrhein zu Nr. 26 vom 24. Juni 1984, S. 12; *Bildseite Impressionen vom Abschluß des Norbertjubiläums*, eine Beilage für die Region Niederrhein zu Nr. 27 vom 1. Juli 1984, S. 12; *Keht um, damit ihr lebt*. Rückblick auf die 850-Jahrfeier des Todestages Norberts von Xanten, eine Beilage für die Region Niederrhein zu Nr. 28 vom 8. Juli 1984, S. 12 und zu Nr. 29 vom 15. Juli 1984, S. 12. — Die Tageszeitung *Rheinische Post*, Düsseldorf, brachte in ihrer Lokalausgabe Xanten folgende Beiträge: *Norbertgedenktag*, Nr. 128 vom 2. Juni 1984; *Beichtag und Spielfest*, Nr. 130 vom 5. Juni 1984; *Demnächst Norbertkapelle im Dom*, Nr. 133 vom 8. Juni 1984; *Pontifikalämter und Schweigemarsch*, Nr. 134 vom 9. Juni 1984; *Vorträge über Norbert, einen großen Europäer*, Nr. 134 vom 9. Juni 1984; *Keht um, damit ihr lebt*, Nr. 135 vom 12. Juni 1984. — Einen Gesamtüberblick über die Xantener Feiern: *Prämonstratenser setzten europäische Akzent. Gedenkfeiern zum 850. Todestag des hl. Norbert von Xanten*, in: *L'Osservatore Romano*. Wochenausgabe in deutscher Sprache, 14. Jg. Nr. 31, Vatikanstadt vom 3. August 1984, S. 11; Gereon VAN BOESSCHOTEN, *Xanten herdenkt Norbertus*, in: *Pro nostris*, 49. Jg., Mol/Belgien 1984, S. 80-84. — Aus Anlaß des Jubiläums in Xanten gab Pfarrer Alfons ALDERS im Selbstverlag (Xanten-Wardt) die 30 Seiten umfassende Schrift *Auf den Spuren des jungen Norbert* heraus, die sich überwiegend mit der Beziehung Norberts zu Xanten auseinandersetzt.

¹⁶) Gilbert KRAUS, *Norbertusjubiläum*, in: *Wegbereiter*, 32. Jg. Nr. 3, München 1984, S. 76-78; *Christen müssen eigenen Weg entdecken*, in: *Straubinger Tagblatt* vom 4. Juni 1984; *Windberg soll wichtige Werte ausstrahlen*, in: *Straubinger Tagblatt* vom 7. Juni 1984.

Dr. Franz Hengsbach ein Pontifikalamt in der Hamborner Abteikirche, woran sich eine Feier mit der Bevölkerung im Kloster anschloß.

In Speinshart waren Leben und Wirken des hl. Norbert Thema der Fastenpredigten. Am 3. Juni 1984 zelebrierte der Regensburger Weihbischof Vinzenz Guggenberger aus Anlaß des Norbertjubiläums in der Speinsharter Klosterkirche. Im Stift Tepl in Villingen und in der Norbertusgemeinschaft Hamburg-Neugraben traf man sich mit der Bevölkerung zum Norbertgedenken jeweils bei einem Festgottesdienst. Die Prämonstratenser in Roggenburg hatten vom 1. bis 3. Juli 1984 Generalabt Dr. Marcel van de Ven zum Norbertjubiläum eingeladen: Festhochamt in der Wannenkapelle, Pontifikalvesper in Ingstetten, Mitgliederversammlung des Fördervereins und Pfarrfamilienabend im Kloster.

Die Mitglieder des Freundeskreises des Zisterzienserklosters Langwaden (Grevenbroich) trafen sich im Kloster am 26. Mai 1984 zur Generalversammlung. Im Jubiläumsjahr des hl. Norbert hielt der Supprior der Abtei Averbode, U.E. Geniets, einen Vortrag über den Heiligen und seine Bedeutung in Geschichte und Gegenwart. Von 1133 bis 1802 war Langwaden ein Prämonstratenserinnenkonvent.

3. Schweiz

Vom Kloster Berg Sion in der Schweiz pilgerten im April 1984 aus Anlaß des Norbertjahres 16 Schwestern mit ihrem Spiritual nach Schussenried (Süddeutschland) an den Ort, wo am 16. Mai 1766 die ersten Schwestern vom Berg Sion als Tertiärinnen eingekleidet wurden¹⁷⁾. Am 6. Juni 1984 sangen die Schwestern, die sonst ihr Offizium in deutscher Sprache singen und beten, zu Ehren des hl. Norbert und aus Verbundenheit mit dem Gesamtorden die vollständige lateinische Norbertvesper aus dem Ordensantiphonale.

4. Österreich

In Geras wurde am 27. April 1984 von der Österreichischen Post der 3,50 Schilling-Wert der neuen Dauerserie vorgestellt, der eine Ansicht des Stiftes Geras zeigt. Die Briefmarkengilde St. Gabriel verband mit diesem Ereignis eine Ausstellung, zu der ein Sonderstempel mit dem barocken

¹⁷⁾ Ludger HORSTKÖTTER, *Das Prämonstratenserinnenkloster Maria Loreto auf dem Berg Sion (Schweiz) und seine Gebetsbruderschaft*, in: *Analecta Praemonstratensia* LV, 1979, S. 207-213, hier S. 209.

Bildnis des hl. Norbert erschien. In der Festwoche im Juni 1984 schlossen sich Feiern im Stift und in den Stiftspfarran an. Dr. Franz Zak, der Bischof von St. Pölten, hielt am 3. Juni 1984 in der Stiftskirche ein Pontifikalamt, an dem auch die Äbte der Wandvierteler Konföderation und alle Kirchenchöre der 17 Stiftspfarran teilnahmen. Die Nummer 10 der Schriftenreihe «Geraser Hefte» stand ganz im Zeichen des Norbertjubiläums mit Artikeln über das Leben des hl. Norbert, über die Augustinusregel bei den Prämonstratensern, Norbert als Politiker und Diplomat sowie über die norbertinische Spiritualität (Zeugen der Auferstehung Christi). Vom 27. April bis zum 30. September 1984 wurde in der Säulenhalle eine Gedächtnisausstellung «850 Jahre seit dem Tod des hl. Norbert von Xanten» gezeigt¹⁸⁾.

Zum Auftakt des Norbertjubiläums in Schlägl übertrug der Österreichische Rundfunk am 11. März 1984 ein Hochamt aus der Stiftskirche; dabei gelangte die «Missa brevis super Veni Redemptor gentium» für Soli, Chor, Oboe und Orgelpositiv des Schlägler Prämonstratensers Rupert G. Frieberger zur Uraufführung. Als Beiheft zu Schlägl intern erschien die fotomechanische Wiedergabe der Vita A des hl. Norbert in der deutschen Übersetzung von Hatto Kallfelz¹⁹⁾. Ins Gedenkjahr fiel am 18. Mai 1984 der Erstaussagabetag des 4,50 Schilling-Wertes der Dauerserie der Österreichischen Post mit einer Ansicht des Stiftes Schlägl. Dazu wurde am 18. Mai 1984 in Schlägl eine Briefmarkenwerbschau veranstaltet, bei der ein Sonderstempel benutzt wurde, der das Bildnis des hl. Norbert trägt. Höhepunkte des Jubiläumsjahres waren die Norbertfeiern in allen Stiftspfarran (jeweils an einem Sonntag, wobei der Abt die Predigt hielt), eine Jugendmesse am 2. Juni 1984 im Stiftshof und der Tag der offenen Tür am Fronleichnams-Sonntag. Am 30. September 1984 fand das Gedenkjahr seinen Abschluß mit einem Pontifikalamt, bei dem der Wiener Madrigalchor die Messe in e-Moll von Anton Bruckner zur Aufführung brachte.

Im Stift Wilten in Innsbruck wurde das Norbertjubiläum durch mehrere Tage der offenen Tür eingeleitet, dazu in verschiedenen Stiftspfarran Vorträge über den hl. Norbert und ein von Wiltener Mitbrüdern

¹⁸⁾ Gedruckter Ausstellungskatalog *Stift Geras, Gedächtnisausstellung 1984*, 16 Seiten, im Selbstverlag Stift Geras.

¹⁹⁾ *Lebensbeschreibungen einiger Bischöfe des 10.-12. Jahrhunderts*, übersetzt von Hatto KALLFELZ, Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt 1973, S. 445-541. Davon sind die Einleitung und die deutsche Übersetzung übernommen in der Hauszeitschrift *Schlägl intern*, 10. Jg., Stift Schlägl/Österreich 1984, S. 253-308.

zusammengestelltes Dia-Tonbild über den Orden des hl. Norbert. Höhepunkt war am 3. Juni 1984 das Pontifikalamt des Innsbrucker Bischofs Dr. Reinhold Stecher in der Stiftskirche. Es folgte am 6. Juni 1984 eine Feier in der Pfarrkirche St. Norbert in Innsbruck. Den Abschluß bildete am 13. Juni 1984 eine Nachtwallfahrt der Stiftspfarrnen nach Georgenberg.

Ludger HORSTKÖTTER

VI. ANNUS IUBILAEUS NORBERTINUS IN BOHEMIA

Annus iubilaeus Norbertinus in Bohemia duas celebrationes praecipuas habuit: Sabbato, die secunda Iunii 1984, in ecclesia beatae Mariae virginis in Doksany, ubi corpus S. Norberti post translationem eius e Magdeburgo apud canonissas Praemonstratenses annis 1626-1627 collocatum fuerat, et die sexta Iunii 1984 in ecclesia parochiali ad S. Norbertum, canoniae Strahoviensi incorporata, in Praga-Střešovice. In ambabus ecclesiis praesidebat dominus archiepiscopus Pragensis Franciscus cardinalis Tomášek¹⁾ et celebrationes gaudebant participatione multorum sacerdotum, sororum religiosarum atque fidelium.

In ecclesia Doxanensi dominus Franciscus cardinalis Tomášek die secunda Iunii 1984 Missam cum allocutione celebravit cum ca. 50 sacerdotibus concelebrantibus; praesentes erant ca. 50 studiosi facultatis theologiae Pragensis (Litoměřice) et ca. 400 fideles. Die quinta Iunii 1984 erant concelebratio vicariatuum vicinorum et conferentia de S. Norberto cum ca. 45 sacerdotibus. Die sexta Iunii 1984 erant adoratio Sanctissimi Sacramenti et celebratio Missae cum ca. 100 fidelibus.

In ecclesia ad S. Norbertum in Praga-Střešovice diebus tertia, quarta et quinta Iunii 1984 erant adoratio et Missa; allocutionem tenuit canonicus ecclesiae cathedralis Pragensis dominus Jan Lebeda et ca. 200 fideles omnibus hiis diebus praesentes erant. Die sexta Iunii 1984 Missa sollemnis cum allocutione domini Francisci cardinalis Tomášek sine concelebratione celebratur, ubi aderant ca. 600 fideles, inter quos multi

¹⁾ In die dominica, die tertia Iunii 1984, in omnibus ecclesiis archidioecesis Pragensis litterae pastorales a domino Francisco cardinali Tomášek scriptae publicantur de vita et virtutibus S. Norberti. Vide translatio neerlandica sub titulo *Herderlijke brief naar aanleiding van het jubileumjaar van de heilige Norbertus*, in *Pro nostris* XLIX, Mol-Postel/Belgium 1984, p. 74-79.

sacerdotes et multi canonici ex Ordine Praemonstratensi omnium canonicarum Bohemoslovaciae et etiam Hungariae, omnes in vestibus non liturgicis. Abbas Siloensis Vitus Tajovský et administrator Strahoviensis Gabriel Kofroň et prior Teplensis Hermannus Tyl domino archiepiscopo Pragensi Francisco cardinali Tomášek gratias personaliter peregerunt.

Ipso iubilaei die, die sexta Iunii 1984, parochus Strahoviensis Missam vespertinam cum allocutione celebravit in ecclesia Strahoviensi, ubi corpus S. Norberti quiescit; aderant ca. 100 fideles. Haec ecclesia Strahoviensis adhuc est in sic dicta reparatione generali²⁾; ergo Missa quotidiana celebratur in capella laterali beatae Mariae virginis.

Dr. Karel DOLISTA

VII. JAÚ

Te Jaú werd het Sint-Norbertusfeest gevierd op 6 juni 1984, met een namiddagconferentie van cfr. Kr. Vanderhallen voor de medebroeders en de mensen van de stad, over de heilige Norbert. In de avonduren was er een plechtige eucharistie, voorgegaan door Dom Rui Serra, bisschop van São Carlos, die ooit als jonge norbertijn zijn novitiat deed in De Pere en de studies begon te Averbode. Na de eucharistieviering was er een feestmaal voor de confraters van de verschillende huizen Jaú, Petrópolis, São Paulo, Pirapora. Het jaar 1984 werd tevens gekenmerkt door de bouw van de nieuwe priorij in Jaú, die begin 1985 zou ingewijd worden.

In Petrópolis was er een grootse Norbertusviering op 14 juni; de bisschop van het diocesis was hoofdcelebrant en hield de homelie. Vele seculiere en reguliere geestelijken waren aanwezig.

Publicaties

Año de São Norberto 1134-1984, 6 blz. (10.000 ex.)

A História empolgante de um Príncipe (biografie van St.-Norbert, 4.000 ex.)

Een prentje van Sint-Norbert met gebed en korte biografie (10.000 ex.)

Neylor TONIN o.f.m., *S. Norberto: as lições de um grande Santo*, in:

²⁾ De reparatione ista vide *Analecta Praemonstratensia* LVIII, 1982, p. 361.

Grande Sinal, junho 1984, 323-324 (Sint-Norbert op de omslag van dit tijdschrift)

K. VANDERHALLEN publiceerde een vertaling en aanpassing van een artikel van L.C. Van Dijk o. praem.: *São Norberto, fundador dos Premonstratenses*, in: *Grande Sinal*, junho 1984, 339-356.

Dezelfde auteur schreef bijdragen over Sint-Norbert in *Ação*, bisdomblad van Petrópolis, junho 1984, en in de weekbladen *O Lutador*, *Ave Maria* en *Lar Católico*.

U. GENIETS

Evermod und Isfried, Bischöfe von Ratzeburg. Ein Literaturbericht

Während die «Acta Sanctorum»¹⁾ relativ wenig und historisch kaum befriedigendes Material über die beiden Prämonstratenserbischöfe bieten, bringt die Erforschung des Mittelalters, vor allem im Schlepptau der «Monumenta Germaniae Historica» (MGH), etwas Licht in die wenig erhellten Jahrhunderte des Mittelalters. Die wichtigsten Ergebnisse, soweit dem Verfasser dieser Zeilen bekannt geworden, sollen hiermit der prämonstratensischen Öffentlichkeit vorgestellt werden.

Dabei wird der Inhalt in kürzester Darbietung im Text geschrieben, der Fundort jedoch in den Anmerkungen nachgereicht.

Jürgen Petersohn bearbeitete in der von Stefan Weinfurter und Odilo Engels neu herausgegebenen «Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae occidentalis ab initio usque ad annum MCXVIII»²⁾ (totale Neufassung des «Gams») das kurzlebige Bistum Ratzeburg³⁾ und stellte die Bischöfe bis 1198 in kurzen, prägnanten Daten dar. Nach dem nur kurz regierenden Bischof Aristo (1062-1066) verdienen natürlich in unserem Zusammenhang die Bischöfe Evermod und Isfried das besondere Interesse der Prämonstratenser.

¹⁾ *Acta Sanctorum*, Februar III (1736) 45-50 (Evermod); Juni II (1698) 1089f. (Isfried).

²⁾ Erschienen im Verlag Anton Hiersemann, Stuttgart, 1984 (Series V. Germania, Tomus II: Archiepiscopatus Hammaburgensis sive Bremensis). Behandelt werden die Bistümer Hamburg-Bremen, Lübeck, Ratzeburg, Schwerin und Üxküll.

³⁾ Ebd. 70-75.